

О‘ZLASHTIRISHI QIYIN BO‘LGAN BOLALAR BILAN ISHLASHDA SAMARALI METODLAR

Normurodova Sevinch Boymirza qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti talabasi

Ilmiy rahbar: Zubaydova Nilufar Ne‘matillayevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zlashtirishi qiyin bo‘lgan bolalar bilan ishlashda samarali metodlar haqida batafsil ma‘lumot beriladi. Metodlar orasida individual va differensial yondashuv, vizual va kinestetik metodlardan foydalanish, pozitiv mustahkamlash, o‘yinlar orqali o‘qitish va murakkab vazifalarni bosqichlarga bo‘lish kabi usullar yoritilgan. Shuningdek, bolalarning o‘quv muhiti va hissiy qo‘llab-quvvatlashning ahamiyati ham ochib berilgan. Maqola o‘qituvchilar va ota-onalarga bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish va ta‘lim jarayonini qiziqarli qilish uchun zarur tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: Individual yondashuv, differensial yondashuv, visual metod, kinestetik metod, o‘yinlar orqali o‘qitish, kichik bosqichlarga bo‘lish, o‘quv muhiti, qo‘llab-quvvatlash.

Bolalarning o‘quv jarayonida turli xil qiyinchiliklarga duch kelishi tabiiy holat. Har bir bola individual va o‘ziga xos qobiliyatga ega bo‘lganligi sababli, ba‘zilar o‘zlashtirishda qiyinchilik sezishi mumkin. O‘zlashtirishi qiyin bo‘lgan bolalar bilan ishlash uchun o‘qituvchi va ota-onalarning sabr-toqati, ijodkorligi va individual yondashuvi zarur. Ushbu maqolada bunday bolalar bilan ishlashda yordam beradigan samarali metodlar haqida so‘z yuritamiz. Individual yondashuv. Har bir bolaning o‘ziga xosligini e‘tiborga olish nihoyatda muhim. Bu borada individual yondashuv bolaga mos keladigan uslubda ta‘lim berish imkonini beradi. Bolaning kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, unga mos topshiriqlarni tanlash, unga qiziqarli bo‘lgan mavzularni qo‘llash o‘zlashtirish darajasini oshirishda katta yordam beradi. Masalan, vizual tasvirlar yoki interaktiv mashqlar orqali bilim berish ko‘p hollarda samarali hisoblanadi.

Differensial yondashuv. Differensial yondashuv - bu o‘quvchilarning qobiliyat va ehtiyojlariga qarab ta‘lim mazmunini o‘zgartirish demakdir. Ushbu metod yordamida o‘qituvchi bolalarning bilim darajasi, o‘quv qobiliyatlari va ehtiyojlariga qarab turli darajadagi topshiriqlar beradi. Masalan, qiyinchilik darajasi past bo‘lgan savollar bilan boshlash, so‘ngra murakkabroq savollarga o‘tish orqali o‘quvchini asta-sekin rivojlantirish mumkin. Vizual va kinestetik metodlardan foydalanish. Ba‘zi bolalar ko‘proq vizual yoki kinestetik (harakatli) metodlarga moslashadi. Vizual materiallar – rasmlar, grafiklar va chizmalar yordamida bolalarga dars o‘rgatish ularning qiziqishini oshirishga yordam beradi. Kinestetik metodda esa bolalarga amaliy mashg‘ulotlar va harakat orqali bilim berish samarali bo‘ladi. Masalan, matematikada qiyinchiliklarga duch keladigan bolalarga bloklar yoki predmetlar orqali hisob-kitoblarni o‘rgatish yaxshi natija beradi.

Позитив mustahkamlash. Har qanday kichik muvaffaqiyat uchun bolaning harakatini maqtab, unga rag'bat berish - motivatsiyani oshiradi. Pozitiv mustahkamlash usuli orqali bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi va o'quv jarayoniga qiziqishi kuchayadi. Bu metodda bolaning hatto kichik yutuqlari ham e'tiborsiz qolmasligi kerak. Shuningdek, mukofot yoki kichik sovg'alar orqali ham bolani qo'llab-quvvatlash mumkin. O'yinlar va interaktiv mashg'ulotlar orqali o'qitish. Bolalar uchun o'yinlar – bu bilim olishning eng qulay usulidir. O'yin shaklidagi mashg'ulotlar orqali bolalar darsni o'rganishni o'zlari sezmagan holda bajaradilar. Masalan, matematik hisoblarni “topishmoqlar” orqali o'rgatish yoki muayyan mavzular bo'yicha interaktiv o'yinlarni qo'llash orqali bolalarning qiziqishini saqlab qolish va bilimlarini boyitish mumkin.

O'quv vazifalarini kichik bosqichlarga bo'lish. Murakkab vazifalarni kichik, osonroq bosqichlarga bo'lish orqali bolalar uchun o'quv jarayoni yengillashtiriladi. Bu metod yordamida bolaning vazifani bosqichma-bosqich o'zlashtirishiga erishish mumkin. Masalan, darsdagi murakkab mavzuni qismlarga bo'lib tushuntirish va har bir bosqichda bolaning savollarini oydinlashtirish orqali natija olish mumkin. O'quv muhiti va qo'llab-quvvatlash. Bolalar uchun qulay va do'stona o'quv muhiti yaratish juda muhim. Bolalar o'zlarini xavfsiz va qulay his qiladigan muhitda bilim olishga yanada ko'proq qiziqishadi. Ularni qo'llab-quvvatlash, ehtiyojlariga mos keladigan dars uslublarini tanlash va ularning ruhiy holatini e'tiborga olish o'quv jarayonini samarali qiladi. Shuningdek, bolalarning his-tuyg'ularini anglash va ularga yordam berish ham muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, o'zlashtirishi qiyin bo'lgan bolalar bilan ishlash sabr-toqat va ijodkorlikni talab etadi. Ushbu metodlar yordamida bolalarga bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali qilish mumkin. Asosiysi, bolalarning ehtiyojlariga moslashgan va individual yondashuvni saqlagan holda ta'lim berish ularning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Shu tariqa, har bir bolaning o'z qobiliyatlarini rivojlantirish va ta'lim olish jarayonida muvaffaqiyatga erishish imkoniyatini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. Piaget, J. (1970). *Science of Education and the Psychology of the Child*. Orion Press.
3. Gardner, H. (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
4. Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. ASCD
5. Woolfolk, A. (2019). *Educational Psychology*. Pearson.
6. Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective*. Pearson.
7. Roberts, J., & Ingram, P. (2014). *Differentiating Instruction with Menus: Math (Grades K-2)*. Prufrock Press.
8. Slavin, R. E. (2006). *Educational Psychology: Theory and Practice*. Pearson.